

ŠTO JE TO SPECIJALNO U SPECIJALNOJ KNJIŽNICI?

WHAT IS SO SPECIAL IN A SPECIAL LIBRARY?

Ivana Faletar

Knjižnica Centra za ljudska prava i Ureda pučkog pravobranitelja
ivana.faletar@ombudsman.hr

UDK / UDC 026.01

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received: 15. 11. 2012.

Sažetak

Počevši od knjižnične građe, besplatnog učlanjenja i korištenja interneta, posebnost specijalne Knjižnice Centra za ljudska prava provlači se i kroz financiranje koje se zasniva na prijavljivanju projektnih prijedloga na razne domaće i međunarodne natječajne. Zahvaljujući aktivnom uključivanju volontera u rad ustanove te suradnji s brojnim organizacijama civilnog društva, ustanovama i drugim knjižnicama, stalno se razvijaju posebne usluge za korisnike. Tako se ciljanim aktivnostima nastoji zadovoljiti njihove postojeće i buduće potrebe, no ujedno se nastoji potaknuti njihovo uključivanje i aktivnije sudjelovanje u društvu.

Kratkim pregledom prošlogodišnjih aktivnosti te kroz analizu strukture korisnika, u izlaganju će se predstaviti strategija razvoja knjižničnih usluga u Knjižnici Centra za ljudska prava.

Ključne riječi: specijalna knjižnica, Centar za ljudska prava, volontiranje, suradnja s civilnim društvom, strategija razvoja, knjižnične usluge

Summary

Human Rights Center Library is special in many ways – firstly because of the collection, but also because all services are free of charge for all users. HRC's library is different from other libraries because it is financed mostly through projects on national and international level. Due to continuous engagement of volunteers and cooperation with various NGOs, institutions and other libraries and as a response to users' expressed and future needs, new services have been developed. They were also designed to help users engage and take on a more active role in the society.

Finally, this paper will give an overview of past activities and an analysis of users, concluding with the strategic plan.

Keywords: special library, Human Rights Center, volunteering, partnership with civil society organizations, strategic plan, library services

Uvod

Knjižnica Centra za ljudska prava svrstava se među specijalne knjižnice, kako su definirane u nacrtu *Standarda za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj*.¹ Započela je s radom tijekom 2003. godine unutar javne ustanove, Centra za ljudska prava, i jedina je knjižnica u Hrvatskoj specijalizirana za prikupljanje građe s područja ljudskih prava.

Knjižnična zbirka predstavlja presjek najvažnijih domaćih i stranih publikacija te se formira nabavom naslova iz područja ljudskih prava iz područja pravnih znanosti, sociologije, filozofije, socijalne zaštite, politike, medicine, obrazovanja, ekologije itd. Program razvoja fonda i nabave knjižnične građe stalno se provodi konzultiranjem zaposlenika matične ustanove i korisnika, savjetovanjem akademske zajednice i članova Upravnog vijeća Centra te praćenjem izdavačke djelatnosti u Hrvatskoj i u svijetu. Najveći dio naslova nabavlja se donacijama različitih značajnih udruga i ustanova, dok se kupnjom godišnje nabavlja u prosjeku 30 posto naslova. Pri tome se daje prioritet naslovima koji su po svojoj tematici ključni za proučavanje i informiranje o

¹ "Specijalna knjižnica je samostalna knjižnica ili knjižnica u sastavu koja pokriva određenu znanstvenu disciplinu ili određeno polje znanja, odnosno, područje specijalizirane djelatnosti. Pojam specijalna knjižnica obuhvaća knjižnice koje primarno pružaju usluge određenoj kategoriji korisnika i prikupljaju određenu vrstu knjižnične građe te knjižnice koje podržava neka organizacija u cilju zadovoljavanja potreba vezanih uz vlastito područje rada ili djelovanja". Usp. Standardi za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj [citirano: 2012-08-30]. Dostupno na: <http://tinyurl.com/8la85od>

ljudskim pravima, ali u hrvatskim knjižnicama nisu dovoljno ili uopće zastupljeni. Razmjenom, s drugim knjižnicama članicama stručnih udruženja (npr., Društva bibliotekara pravnih i srodnih knjižnica jugoistočne Europe) i na temelju Memoranduma o razmjeni i suradnji s knjižnicom Centra za ljudska prava Sarajevo, nabavlja se najmanji broj naslova. Sada knjižnični fond broji više od 2.300 primjeraka, s time da se većina naslova nalazi u otvorenom pristupu i tek je 40-ak naslova namijenjeno isključivo radu u knjižnici.

Analiza strukture korisnika

Kako bi svaki pojedinac imao mogućnost spoznati značenje pojma “ljudska prava”² i upoznati se s njihovim povijesnim razvojem i značajem, Knjižnica Centra za ljudska prava pruža mogućnost besplatnog učlanjenja svim građanima Republike Hrvatske i stranim državljanima.

Provedena analiza strukture korisnika pokazuje da su članovi u fazi osnivanja knjižnice većinom bili studenti i profesori Fakulteta političkih znanosti, Pravnog i Filozofskog fakulteta te aktivisti organizacija civilnog društva. Od 2007. godine, u većem broju upisivali su se građani koji su željeli saznati nešto više o svojim pravima, osobe koje su se obraćale Međunarodnom sudu za ljudska prava i hrvatskim pravnim instancama. Najveći dio trenutačno aktivnih korisnika, građani su nižeg socijalnog statusa (uglavnom nezaposlene osobe i beskućnici) te studenti poslijediplomskih studija i društvenih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Krajem kolovoza 2012. godine ukupno je evidentirano 666 članova, koji u različitoj mjeri koriste određene knjižnične usluge.

Bitno je spomenuti da su se novi članovi s radom Knjižnice upoznali kroz pojačanu suradnju ili partnerstva Centra s državnim ustanovama, udrugama civilnog društva i javnim ustanovama, no poglavito kroz suradnju s Knjižnicama grada Zagreba na projektu *Knjigom do krova* i Hrvatskim zavodom za zapošljavanje. Promjena strukture korisnika utjecala je i na promjenu stavova drugih korisnika, poglavito prema beskućnicima i izrazito siromašnim osobama. Tako su najveći broj prigovora korisnici uputili zbog neugodnog tjelesnog mirisa beskućnika i njihovog spavanja u prostoru čitaonice, no ništa manje nisu bili kritični zbog korištenja zajedničkog toaleta za održavanje higijene i unošenja veće količine osobnih stvari u prostor knjižnice.

² Usp. Opća deklaracija o ljudskim pravima. 1948. [citirano: 2012-08-30]. Dostupno na: <http://www.ffzg.hr/hre-edc/Deklaracijalj.pdf>

Za razliku od pojedinih američkih knjižnica koje su donijele nova Pravila korištenja knjižnice, kojima zabranjuju ulazak siromašnima i beskućnicima,³ zaposlenici i volonteri Centra za ljudska prava proveli su kratku individualnu pouku svakoga novog i postojećeg korisnika. Kroz pouku, korisnici su saznali osnovne informacije o uslugama koje su im na raspolaganju, provedeni su kroz sve prostorije matične ustanove uz objašnjenje njene svrhe te je ukratko navedeno koje radnje trebaju izbjegavati u zajedničkim prostorijama. Kao rezultat ove pouke, svi korisnici počeli su se odnositi s poštovanjem jedni prema drugima te prema Knjižnici. Službeni stav svih zaposlenika Centra za ljudska prava jest da ne žele sudjelovati u “kriminalizaciji” siromašnih osoba i diskriminaciji po ekonomskoj osnovi, nego razvojem usluga i razumijevanjem doprinijeti borbi protiv siromaštva.

Knjižnične usluge

Knjižnične usluge razvijaju se u skladu s Općom deklaracijom o ljudskim pravima i značajnim stručnim dokumentima,⁴ a cilj je svim korisnicima osigurati besplatan pristup informacijama pomoću različitih medija, budući da slab pristup informacijama u kombinaciji s drugim čimbenicima, može doprinijeti socijalnoj isključenosti.⁵ Kako bi korisnicima pružili mogućnost da, upravo suprotno, postanu ravnopravni i cijenjeni članovi društva, oni pri upisu u Knjižnicu stječu pravo na:

- *Posudbu knjiga koje se nalaze u otvorenom pristupu* – korisnici mogu konzultirati i posuđivati literaturu u tiskanom obliku. Rok posudbe za tri naslova je trideset (30) dana, no ukoliko je korisniku potrebno više naslova (primjerice, za pisanje stručnih radova), moguće je dogovoriti duži rok posudbe.
- *Svakodnevni pristup dnevnom i tjednom tisku u prostoru* čitaonice – korisnicima su na raspolaganju dva dnevnika i dva tjednika. Stariji brojevi dnevnih novina dostupni su za tekući i prethodni mjesec, dok su stariji brojevi tjednika dostupni za tekući i prethodnih šest mjeseci.

³ Usp. Samek, Toni. *Librarianship and Human rights : a twenty-first century guide*. Oxford : Chandos Publishing, 2007. Str. 5.

⁴ Usp. Manifest o Internetu [citirano: 2012-08-30]. Dostupno na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/IFLA_manifest_o_Internetu.htm

⁵ Usp. Muddiman, Dave. *Theories of Social Exclusion and the Public Library* [citirano: 2012-09-01]. Dostupno na: http://www.seapn.org.uk/content_files/files/vol3wp1.pdf

- *Pristup značajnoj građi o pojedinim područjima ljudskih prava* – u prostoru knjižnice postoji nekoliko informativnih pultova. Informativni pultovi *Suzbijanje diskriminacije, Proces pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, Volontiranje i Cjeloživotno učenje* stalno se osuvremenjuju građom na hrvatskom i engleskom jeziku.⁶
- *Besplatan pristup internetu* – predviđeno vrijeme korištenja računala u sklopu knjižnice je jedan sat dnevno, uz mogućnost dužeg rada ukoliko se korisnik prethodno najavi. Korisnici također mogu pretraživati mrežne baze podataka i publikacije u elektroničkom obliku, te ih sačuvati na svojim eksternim memorijama. Računala imaju ugrađen automatski sustav gašenja, dok je popis s evidencijom o korištenju računala na vidljivom mjestu u knjižnici.
- *Besplatno umnažanje* – korisnici mogu uz pomoć osoblja besplatno umnožiti deset (10) stranica dnevno. Usluga besplatnog umnažanja isključuje uslugu besplatnog ispisa.
- *Besplatan ispis* – korisnici mogu besplatno ispisati deset (10) stranica dnevno. Usluga besplatnog ispisa isključuje uslugu besplatnog umnažanja.

Pri upisu korisnika u Knjižnicu te organizacije i razvoja postojećih knjižničnih usluga kroz projektnu djelatnost, nužno je poštivanje svih, pa tako i “informativskih prava” građana. Ona uključuju: jednostavan javni i individualni pristup komunikacijskim kanalima, pravo besplatnog pristupa informacijama što je “ključno za ravnopravno sudjelovanje u društvu”, pravo na obrazovanje i trening vještina i kompetencija korištenja informacija, te podizanje razine svijesti o važnosti informacija.⁷

⁶ Građa za informativne pultove osigurana je kroz suradnju s Uredom pučkog pravobranitelja i posebnim pravobraniteljskim uredima (za djecu, osobe s invaliditetom i ravnopravnost spolova), Kućom ljudskih prava, Centrom za mirovne studije, Delegacijom Europske unije u RH, Volonterskim centrom Zagreb, Agencijom za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Ministarstvom obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti (sada Ministarstvo socijalne politike i mladih), Ženskom sobom, United Against Racism, UNOCHR-om itd.

⁷ Usp. National Working Party on Social Inclusion (INSINC). The net result : social inclusion in the information society. London : IBM, 1997. Citirano prema: Muddiman, Dave. Theories of Social Exclusion and the Public Library [citirano: 2012-09-09]. Dostupno na: http://www.seapn.org.uk/content_files/files/vol3wp1.pdf

Projektna djelatnost

Na temelju rezultata analiza strukture korisnika te ispitivanja postojećih praksi, voditeljica knjižnice provela je detaljno istraživanje domaće i međunarodne literature i prakse kako bi se tijekom 2011. godine uveli programi i aktivnosti u skladu sa strategijom razvoja knjižničnih usluga. Za ispitivanje postojećih praksi korištena su sljedeća pitanja:

1. Jesmo li svjesni siromaštva u zajednici i kako utječe na ljude?
2. Jesu li naši programi i usluge otvoreni za sve siromašne ljude i njihove potrebe?
3. Suradujemo li sa pružateljima socijalnih usluga i skupinama koje se bore protiv siromaštva?
4. Zagovaramo li javno financiranje programa za siromašne osobe?
5. Mogu li naše aktivnosti pomoći u rješavanju problema ili tek površinski ispravljaju nepravilnosti?⁸

Dobiveni odgovori i rezultati analize literature bili su poticaj za daljnji razvoj knjižničnih usluga, te je tako osmišljen niz aktivnosti za Rome i osobe s invaliditetom unutar projekta pod nazivom "Mehanizmi za učinkovitu socijalnu integraciju Roma i osoba s invaliditetom". Cilj projekta bio je osigurati pravo na nesmetanu socijalnu uključenost Roma i osoba s invaliditetom u području obrazovanja, zaposlenja i pravne pomoći. Tijekom projekta, uspostavljena je suradnja s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, Agencijom za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Volonterskim centrom Zagreb, Pravnom klinikom Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te udrugama civilnog društva na području Zagreba i Zagrebačke županije. Interes za pružanjem financijske potpore nakon uvida u projektnu dokumentaciju iskazala je Finska ambasada, koja je za provedbu projekta osigurala 22,452 eura (165 tisuća kuna). U projektu je trajno sudjelovalo 23 korisnika/ce, koji su se po završetku projekta uspješno zaposlili (dvije osobe) ili počeli aktivno volontirati (tri osobe).

Korisnici su, osim korištenja redovnim knjižničnim uslugama, sudjelovali u aktivnostima informatičkog i informacijskog opismenjivanja, radionicama pisanja molbi za posao i životopisa, treninzima poslovne komunikacije i razvijanja komunikacijskih vještina, te su postavljeni novi info pultovi - s informacijama o mogućnostima uključivanja u programe cjeloživotnog obrazovanja

⁸ Usp. Are public libraries criminalizing poor people? Hunger, Homelessness & Poverty Task Force, 21 March 2005. [citirano: 2012-09-09]. Dostupno na: <http://www.hhptf.org/index.php?id=2>

i volontiranja. Uz radionice, u Knjižnici se uz potporu partnerskih ustanova održao i niz predavanja s tematskim naglaskom na različitim dimenzijama ljudskih prava i pravima pojedinaca, dok je organiziran i niz individualnih pravnih savjetovanja za korisnike projekta. Uži tim predstavnika projektnih partnera sudjelovao je na redovitim mjesečnim sastancima na kojima su se vrednovali postignuti rezultati i raspravljale nužne promjene kako bi se održala kvaliteta projekta, dok su korisnici sve aktivnosti i voditelje aktivnosti ocjenjivali pomoću anketnih upitnika. Nužno je spomenuti da izvođenje većeg broja projektnih aktivnosti ne bi bilo moguće bez pojačanoga volonterskog zalaganja.

Program volontiranja

Europska komisija proglasila je 2011. godinu *Europskom godinom volontiranja*,⁹ što je Centar također obilježio pojačanim zalaganjem i uključivanjem volontera u rad knjižnice i općenito Centra za ljudska prava, čime je povećana razina kvalitete i brzina pružanja usluga.

Program volontiranja provodi se u Centru za ljudska prava već duži niz godina i brojnim mladim osobama omogućio je stjecanje novih znanja, vještina i iskustava iz područja ljudskih prava. Volonteri/ke obavljaju samo poslove za koje se ne zasniva radni odnos sukladno *Zakonu o radu*, a za volontiranje se mogu prijaviti osobno dolaskom ili telefonskim pozivom te obrascem koji je dostupan na mrežnim stranicama Centra za ljudska prava. Pri samoj prijavi, moguće je preliminarno odabrati razdoblje (kratkoročno ili dugoročno) te vrstu (administrativni ili organizacijski poslovi) volontiranja. Nakon intervjua, odabrani volonteri na početku volontiranja prolaze pouku u trajanju od 3 sata te se prema vlastitim mogućnostima postupno uključuju u svakodnevne poslove svih odjela u Centru. Po završetku volontiranja, svim volonterima izdaju se potvrde o volontiranju te se podnosi godišnji izvještaj na mrežnim stranicama Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Svi aktivni volonteri članovi su Google grupe (*hrcvolonteri*) posredstvom koje se odvija komunikacija i izrađuju tjedni rasporedi koji se petkom šalju svim volonterima. Tijekom radnog vremena, u Knjižnici je uvijek prisutan jedan volonter/ka koji se nalazi u blizini korisničkih računala i koji pomaže u rješavanju korisničkih upita. No, tijekom provedbe projekta (*Mehanizmi za učinkovitu socijalnu integraciju Roma i osoba s invaliditetom*) postojala je

⁹ Usp. Europska godina volontiranja 2011. [citirano: 2012-08-30]. Dostupno na: <http://www.delhrv.ec.europa.eu/?lang=hr&content=3177>

izražena potreba za većim brojem volontera pa je tako tijekom 2011. godine u Centru za ljudska prava volontiralo šest osoba, dok se taj broj u prvoj polovici 2012. godine povećao na četrnaest novih aktivnih volontera/ki.

Pojačano zalaganje volontera/ki označilo je i početak institucionalnog uključivanja ili pokretanja različitih projekata s naglaskom na volontiranje, poput projekta *Inkluzivno volontiranje*¹⁰ koji je pokrenula Mreža volonterskih centara Hrvatske. Uz pomoć volontera/ki i uz suradnju brojnih organizacija civilnog društva, u rujnu 2011. pokrenuta je humanitarna akcija prikupljanja školskih udžbenika za jednu romsku obitelj s područja Zagreba.¹¹ Krajem rujna 2011. godine, Knjižnica Centra za ljudska prava sudjelovala je u nacionalnoj kampanji *Hrvatska volontira*,¹² uključivši se u manifestaciju provođenjem radionica za informacijsku pismenost. 7. prosinca 2011. godine, Sveučilište u Zagrebu i Centar za ljudska prava u suradnji s Filozofskim fakultetom u Zagrebu organizirali su *Dan volontera* s ciljem promocije volonterstva među studentima.

Strategija razvoja knjižničnih usluga

Centar za ljudska prava spojio se s Uredom pučkog pravobranitelja početkom srpnja 2012. godine, što je donekle utjecalo na razdoblje izvršenja zacrtane strategije razvoja knjižničnih usluga, no ne i na njenu stvarnu primjenu u praksi. Knjižnica Centra za ljudska prava tako je postala dio Ureda pučkog pravobranitelja, i u toj ulozi će i dalje nastojati zadovoljiti prethodno određene strateške ciljeve:

- što više zadovoljiti potrebe članova matične ustanove i pomoći im da u stručnom i istraživačkom radu u području zaštite i promocije ljudskih prava dobiju pouzdane obavijesti i primarne dokumente
- osigurati pristup knjižničnoj zbirci i za širu stručno-znanstvenu javnost
- izgradnjom kvalitetnog fonda prve specijalne knjižnice s područja ljudskih prava osigurati temelj za provedbu gore navedenih ciljeva te uspostavljanje suradnje s drugim srodnim ustanovama

¹⁰ Usp. Jednake mogućnosti : inkluzivno volontiranje kao put prema integraciji i većoj zapošljivosti [citirano: 2012-09-01]. Dostupno na: <http://www.vcz.hr/info-pult/novosti-i-dogadjanja/jednake-mogucnosti-inkluzivno-volontiranje-kao-put-prema-integraciji-i-vecoj-zaposljivosti/>

¹¹ Usp. Humanitarna akcija : sakupljanje školskog pribora za romsku djecu [citirano: 2012-09-01]. Dostupno na: <http://ljudska-prava.org/humanrights/Page-7.html>

¹² Usp. Uključi se u kampanju "Hrvatska volontira" [citirano: 2012-09-01]. Dostupno na: <http://www.vcz.hr/lokalno-volontiranje/izdvojeni-projekti/ukljuci-se-u-kampanju-hrvatska-volontira/>

- osigurati financijska sredstva za razvoj knjižnice unutar matične ustanove.

Navedeni ciljevi u skladu su s ciljevima koji su predstavljeni u dokumentu *Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj*.¹³ Jedna od svrha predstavljene strategije razvoja Knjižnice Centra za ljudska prava i Ureda pučkog pravobranitelja jest posudbom literature i informatičkom podrškom sudjelovati u obrazovanju za ljudska prava i u širem kontekstu postati jedna od karika u izgradnji demokratskog građanstva.

Korištene strategije za ispunjavanje postavljenih ciljeva uvelike se podudaraju s prethodno spomenutom *Strategijom razvoja specijalnih knjižnica u RH* i uključuju ispitivanje mišljenja korisnika i članova matične ustanove o raspoloživim izvorima i uslugama, stalno informiranje i poučavanje korisnika, sustavno vrednovanje postojećih usluga i knjižničnih zbirki, sustavnu izgradnju digitalne knjižnice, međuknjižničnu suradnju s pravnim i srodnim knjižnicama u regiji, objavljivanje stručno-znanstvenih radova i aktivan rad u stručnim društvima.¹⁴

Zaključak

Tijekom 2012. godine, aktivnosti i knjižnične usluge predstavljeni su u nekoliko navrata, dok je velik broj knjižničara-informatora u sustavu Knjižnica grada Zagreba Knjižnicu posjetio početkom veljače unutar programa *Informativna srijeda*. Intenzivnim radom unutar Radne grupe za pravne i srodne knjižnice - Hrvatskoga knjižničarskog društva te u suradnji s Knjižnicom Ranko Helebrant, tijekom svibnja 2012. godine organizirana je tribina *Autorska prava i sporazum ACTA u knjižnicama*. Kao panelisti, sudjelovali su stručnjaci iz svih predmetnih područja - informacijske znanosti, pravo i IT te predstavnici civilnog društva i udruge za zaštitu prava nakladnika.

Iako je neupitno da Knjižnici Centra za ljudska prava i Ureda pučkog pravobranitelja u idućem razdoblju predstoje velike promjene, važno je naglasiti da će one uz postojeću strategiju razvoja biti lakše prevladane. Također, Knjižnica će i dalje ustrajati u radu i osmišljavanju novih usluga za postojeće i buduće korisnike slijedeći opisanu strategiju razvoja, no i uzrečicu: "*Action expresses priorities*" (Mahatma Gandhi).

¹³ Usp. Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj 2012. -2015. [citirano: 2012-08-30]. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjižnica-nacrt-v1-_1_.pdf

¹⁴ Usp. Isto.

LITERATURA

Are public libraries criminalizing poor people? Hunger, Homelessness & Poverty Task Force, 21 March 2005. [citirano: 2012-09-09]. Dostupno na: <http://www.hhptf.org/index.php?id=2>

Europska godina volontiranja 2011. [citirano: 2012-08-30]. Dostupno na: <http://www.delhrv.ec.europa.eu/?lang=hr&content=3177>

Humanitarna akcija : sakupljanje školskog pribora za romsku djecu [citirano: 2012-09-01]. Dostupno na: <http://ljudska-prava.org/humanrights/Page-7.html>

Jednake mogućnosti : inkluzivno volontiranje kao put prema integraciji i većoj zaposljivosti [citirano: 2012-09-01]. Dostupno na: <http://www.vcz.hr/info-pult/novosti-i-dogadjanja/jednake-mogucnosti-inkluzivno-volontiranje-kao-put-prema-integraciji-i-vecoj-zaposljivosti/>

Manifest o Internetu [citiran: 2012-08-30]. Dostupno na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/IFLA_manifest_o_Internetu.htm

Muddiman, Dave. Theories of Social Exclusion and the Public Library [citirano: 2012-09-01]. Dostupno na: http://www.seapn.org.uk/content_files/files/vol3wp1.pdf

National Working Party on Social Inclusion (INSINC). The net result : social inclusion in the information society. London: IBM, 1997. Citirano prema: Muddiman, Dave. Theories of Social Exclusion and the Public Library [citirano: 2012-09-09]. Dostupno na: http://www.seapn.org.uk/content_files/files/vol3wp1.pdf

Opća deklaracija o ljudskim pravima. 1948. [citirano: 2012-08-30]. Dostupno na: <http://www.ffzg.hr/hre-edc/Deklaracijalj.pdf>

Samek, Toni. Librarianship and Human rights : a twenty-first century guide. Oxford : Chandos Publishing, 2007.

Standardi za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj [citirano: 2012-08-30]. Dostupno na: <http://tinyurl.com/8la85od>

Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj 2012.-2015. [citirano: 2012-08-30]. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-_1_.pdf

Uključi se u kampanju “Hrvatska volontira” [citirano: 2012-09-01]. Dostupno na: <http://www.vcz.hr/lokalno-volontiranje/izdvojeni-projekti/ukljuci-se-u-kampanju-hrvatska-volontira/>